

Nr 632

av herr Stålhammar m. fl.
angående försäljningen av mellanöl.

Antagandet att mellanölet skulle leda till en minskning av starkspritkonsumtionen visade sig vara ett stort misstag. Konsumtionen av starksprit har hållit sig i det närmaste konstant sedan 1955. Därtill kommer att förbrukningen av vin ökat med 60 % mellan 1955 och 1968.

Med mellanölets införande drevs ölkonsumtionen i höjden och medförde samtidigt övergång från den svagare pilsnern till mellanölet under det att starkölsförbrukningen fortsatte att öka. Situationen är den att vi för närvarande har den högsta totala alkoholförbrukning vi någonsin haft i landet. Det står nu klart att den fria försäljningen av mellanöl särskilt drabbat ungdomen dels genom att vanan att dricka öl grundläggs i allt tidigare år, dels genom att andelen som dricker öl vanemässigt blir allt högre. Enligt en undersökning som utförts vid pedagogiska institutionen vid Stockholms universitet uppger 85 % av ölkonsumenterna att de börjat dricka öl i 12–14-årsåldern.

Från år 1966 har konsumtionsökningen av mellanöl i liter per invånare varit nästan 100 procent. Försäljningssiffrorna har ökat med ca 25–30 procent årligen. År 1969 såldes 311 miljoner liter mellanöl (Thornell-Markén, Mellanölet – ett nytt ungdomsproblem, 1971).

Enligt en av skolöverstyrelsen utförd undersökning år 1967 hade, från 1965 då mellanölet infördes, frekvensen av ölkonsumenter bland ungdomar i 18-årsåldern ökat till 54 % av pojkarna och 36 % av flickorna. Många bedömare anser att de stickprovsmässiga undersökningar som gjorts sedan dess visar att andelen regelbundna mellanölskonsumenter f. n. ligger på 80–90 % av 18-åringarna. Samtidigt som denna breddning har skett har bruket av mellanöl trängt allt längre ner i åldrarna. Från skolor och ungdomsgårdar i framför allt storstadsområdena omnämnas att det finns regelbundna mellanölskonsumenter ända ner i 10-årsåldern. Enligt en undersökning utförd i Västerås 1969 hade 25 % av mellanstadieeleverna smakat mellanöl.

En omfattande ungdomsalkoholism riskerar således att utvecklas i ett allt snabbare tempo.

Att de ekonomiska, sociala och medicinska skadeverkningarna av mellanölet är stora är alla ansvariga myndigheter klara över. 95 % av föreståndarna vid ungdomsgårdarna i Stockholm anser sålunda att de har problem med mellanölet i sin verksamhet. 56 % av rektorerna vid

Stockholms grundskolor anser att det förekommer ölproblem bland eleverna.

Samtidigt som samhället satsar på att bygga upp ett skolsystem under mottot allt för eleven — eleven i centrum, tillåts en ölhantering som direkt motverkar och bryter ner det som skolan försöker bygga upp. Mellanölsbruket är enligt mångas vittnesbörd på väg in i skolsalarna i en sådan utsträckning att vissa elever egentligen borde skickas hem, eftersom de är så påverkade av öl att de inte är mottagliga för undervisning.

Missbruket är dock mest koncentrerat till tiden utanför den vanliga skoldagen. I kontrollstyrelsens mellanölsundersökning från 1970 redovisas t. ex. att

79 procent av polismyndigheterna

59 procent av nykterhetsnämnderna

56 procent av barnvårdsnämnderna

42 procent av skolstyrelserna

anser att nykterhetstillståndet har försämrats sedan förra undersökningstillfället under våren 1968. (Thornell-Markén, Mellanölet — Ett ungdomsproblem, 1971). Dagligen förekommer tidningsuppgifter om stölder, bråk etc. som följd av mellanölskonsumtion.

»Mellanölet, som skulle bli till välsignelse för det svenska folket, håller nu på att bli dess gissel. Ungdom med eller utan bilar vinglar omkring på gator och torg, på flera ställen med ölburkar i händerna, som de sedan slänger omkring sig. Ölburken har blivit ett nytt inslag i vår svenska flora.» (Citat ur Motala tidning, ref. i Thornell-Markén, Mellanölet — Ett ungdomsproblem 1971.)

Samtidigt som således allt fler börjar bli medvetna om de sociala konsekvenser mellanölet fått för ungdomarna och samhället visar alkoholforskningen på klara samband mellan tidigt, vanemässigt bruk av mellanöl och bestående skador av medicinsk art. För den som börjar använda mellanöl regelbundet vid 15 års ålder är risken stor att skadorna uppkommer och utvecklas så att de blir tydligt märkbara efter 6–8 år, ibland tidigare.

De ansvariga myndigheterna är medvetna om problemets storlek och vikt. Därom vittnar bl. a. bevillningsutskottets utlåtande över ett flertal motioner angående mellanölsproblemen 1970. Det heter bl. a.: »De enligt utskottets mening mest negativa verkningarna av mellanölets införande har varit den starka konsumtionen bland ungdomen och ölkonsumtionens ogynnsamma effekt på trafiksäkerheten.» Skolöverstyrelsens chef Jonas Orring sade vid ett tal 1969 följande: »Vi som står i skolans ledning blev aldrig tillfrågade då man införde mellanölet. Hade vi blivit det, skulle vi ha avstyrkt.»

Om den ogynnsamma utveckling som för närvarande pågår inom detta område fortsätter, riskerar vi således att om några år ha ett alkohol-

problem bland ungdomen av hittills okända proportioner. Trots att man vet detta vidtages inga effektiva åtgärder, utan alla påpekanden om situationens allvar hänvisas av regeringen till den sittande alkoholpolitiska utredningen. De försök till frivilliga överenskommelser angående begränsning av försäljningen av öl till minderåriga som gjorts under 1970 har inte givit åsyftat resultat. Det visas bl. a. av den antiöldemonstration tjugo SSUH-medlemmar företog i Örebro i början av detta år. På mindre än en timme köpte dessa ungdomar i åldern 13–18 år ut 40 burkar mellanöl i ett av stadens varuhus utan några som helst svårigheter.

Samhällets halvhjärtade satsning på effektiva åtgärder mot mellanölshanteringen måste av både föräldrar och barn uppfattas som ett svek. För den som tvingas att lappa och reparera skadorna som mellanölet åstadkommit i skola, familje- och arbetsliv och samhället i övrigt måste talet om solidaritet med drabbade och svaga grupper klinga ihåligt. Alla vårdande åtgärder omöjliggörs eller försvåras av den »inne-ölkultur» som fritt fått utveckla sig, uppbackad genom hänsynslös reklam, riktad mot ungdomen som målgrupp och baserad på profitintressen.

Vi kräver därför att samhället med kraft griper in för att stoppa utvecklingen.

Det bör ske genom att försäljningen av mellanöl överförs till systembutiker eller speciella »ölbutiker». I det sammanhanget bör en lagstiftning ske om 18 år som lägsta gräns för utminuterung. En informationskampanj om mellanölets skadeverkningar för ungdom bör startas enligt den metod som användes vid övergången till högertrafik och pågå minst en månad varje skoltermin. Det innebär att press, radio, TV och skolan samverkar med målsättningen att bryta glorifieringen av ölet som en ungdomsdryck i en speciell ungdomskultur. Reklam för mellanöl förbjuds under en försöksperiod och ersätts med reklam för lättöl och icke alkoholhaltiga drycker.

Systembolaget uppmanas att i sina butiker obligatoriskt informera om mellanölets verkningar på ungdom. Samtliga mellanölsförpackningar varudeklarerar med angivande av innehåll och beskrivning av ölets verkningar.

Eftersom mellanölet är ett samhällsproblem av växande art bör frågan om bryggeriernas status analyseras. Bryggeriindustrin har tack vare mellanölet på fem år uppnått sitt första etappmål från 1965, en fördubbling av ölkonsumtionen per invånare och en 200-procentig ökning för starkölet. Det innebär således en på vinstintresse grundad försäljningspolitik, där producenten inte behöver ta hänsyn till de samhällsproblem som hans produkt åstadkommer och där samhället får svara för kostnader för skador som uppkommer.

Med hänvisning till ovanstående får vi således hemställa

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att alkoholpoli-

tiska utredningen särbehandlar frågan om mellanölet och ungdomen enligt följande:

1. försäljning av mellanöl endast i systembutiker eller speciella »ölbutiker»,
2. förbud mot reklam för mellanöl under en försöksperiod och satsning på reklam för lättöl och alkoholfria drycker under samma tid,
3. obligatorisk information i systembutikerna om mellanölets verkningar,
4. obligatorisk varudeklaration på mellanölsförpackningarna med innehållsangivelse och beskrivning av ölets verkningar på ungdom,
5. intensiv informationskampanj i press, radio och TV, samordnad med målinriktad systematisk ölinformation via skolan till elever och föräldrar,
6. lagstiftning om förbud mot utminuterung till ungdom under 18 år.

Stockholm den 27 januari 1971

BERT STÅLHAMMAR (fp)

JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp)

ROLF WIRTÉN (fp)

ELVER JONSSON (fp)

i Alingsås